

Reynold Humphries

Hollywood's Blacklists: a Political and Cultural History

Edinburgh University Press, Edinburgh, 2008., 192 str.

Reynold Humphries, bivši profesor filmskih studija na Sveučilištu u Lilleu, svojom knjigom *Hollywood's Blacklists: A Political and Cultural History* dao je vrijedan doprinos razumijevanju razdoblja američke povijesti kasnih četrdesetih i ranih pedesetih godina prošloga stoljeća, osobito događanja koja su vezana za Hollywood, a svoje korijene imaju u zbivanjima proizašlim iz Drugoga svjetskog rata, u poslijeratnom stanju u američkom društvu, liberalizmu, filmskoj industriji te općem stanju američke ljevice. Autor pruža posebno iscrpan pregled povijesnih i političkih okolnosti nastanka crnih lista u filmskoj industriji te djelovanja Odbora za neameričke aktivnosti Predstavničkog doma (*House on Un-American Activities Committee* – HUAC), kao i posljedica njegovih djelovanja. Novijim generacijama to je mračno razdoblje američke povijesti vjerojatno poznato iz filma redatelja, scenarista i glumca Georgea Clooneyja *Laku noć, i sretno* (*Good Night, and Good Luck*, 2005.). Osjećaji tjeskobe i straha koji su prevladavali u uredima i prostorima holivudskih studija ranih pedesetih godina posljedica su događanja na unutarnjoj i vanjskoj političkoj sceni. Drugi svjetski rat i smrt predsjednika Roosevelta američku politiku usmjerili su prema konzervativizmu. Nova politička klima za lijevo orijentirane holivudske pisce, redatelje i glumce značila je osudu i prokazivanje, nasuprot podršci koju su uživali u razdoblju između 1930. i 1940. godine. Tu ksenofobičnu kulturnu i političku klimu Reynold Humphries istražuje na temelju svjedočenja u Kongresu, dokumenata o crnim listama, biografija saslušanih osoba te brojnih dokumenata iz arhiva Američkog filmskog instituta, Akademije filmskih umjetnosti i znanosti, Knjižnice Margaret Herrick, Knjižnice za društvene studije i istraživanje Južne Kalifornije te Sveučilišta Kalifornija. Tekst daje detaljan uvid u napetosti koje su vladale Hollywoodom od tridesetih do sredine pedesetih godina prošlog stoljeća. Iako prvenstveno razmatra poslijeratno razdoblje, naznačena su i predratna zbivanja koja su stvorila preduvjete za djelovanje HUAC-a i nastanak crnih lista.

Knjiga je podijeljena u tri dijela. Prvi dio, pod nazivom *The Background*, uvodni je dio, informativan, kontekstualan uvod koji postavlja okvir za raspravu i pruža osnovne informacije čak i onima koji nemaju mnogo znanja o tom području. Započinje ključnim datumom, 27. listopada 1947. godine, kada je scenarist John Howard Lawson saslušan pred Odborom za neameričke aktivnosti Predstavničkog doma o svojoj

mogućoj povezanosti s komunizmom. Etimologija riječi *blacklist* (hrv. „crna lista“) iz naslova knjige opisuje izravne posljedice toga događaja, kada je desetorica optuženih i u konačnici osuđenih (za nepoštivanje Kongresa – jer nisu željeli odgovoriti na pitanja Odbora) otpuštena i stavljena na popis zajedno s ostalima koji su bili osumnjičeni za povezanost s komunistima. Događaj je uzet kao polazište, a osobito je značajno njegovo ubacivanje i prenošenje na različite aspekte odnosa unutar filmske industrije; klasne i rasne odnose, depresiju, Hladni rat, političke promjene te pritiske koji su vršeni na sindikaliste pedesetih godina. Događaji su to koji se šire razmatraju u poglavljima koja slijede.

Drugi dio knjige, *Drawing up the Battle Lines*, podijeljen je na tri odjeljka i uvodni koji sadrži polazište za daljnju raspravu. U uvodu je obuhvaćeno razdoblje Velike depresije 1929. godine te razdoblje od izbora predsjednika Roosevelta do provođenja programa New Deal. Istraženo je pitanje rasizma te načina na koje se on odražavao u Hollywoodu. U tu je svrhu dan prikaz filma *The Black Legion* (1937.), kako bi se izrazio stav prema Ku Klux Klanu te kako bi se pružilo ishodište za detaljno proučavanje rasnih napetosti prisutnih u Hollywoodu. Slijedi daljnje istraživanje stanja u filmskoj industriji, progona i izražavanja mržnje protiv pojedinaca ili skupina označenih kao oni „drugi“. Opsežan završni dio odnosi se na razmatranja fašizma koji su zagovarale neke holivudske zvijezde i moćnici u studijima.

Prvi odjeljak karakterizira pripovijedanje povijesnih događaja u kraćem općem pregledu sukoba u Hollywoodu koji se odvijao između liberala i konzervativaca sa sindikalistima u razdoblju između tridesetih i četrdesetih godina prošlog stoljeća. Prema Humphriesu, tu je „posijano sjeme antagonizama, sukoba te su iskopani ratni rovovi, što je odredilo odnose ne samo studija i njihovih zaposlenika u Hollywoodu nego i odnose između sindikata. Takvi odnosi utrli su put saslušanjima i posljedično crnim listama“ (str. 27). Složenost problema odnosa prema sindikatima svoj je vrhunac doživjela ulaskom SAD-a u rat s Japanom u prosincu 1941. godine. Drugi odjeljak razrađuje razdoblje ratnih godina od 1939. do 1945., naglašavajući jedinstvo Amerikanca u tom razdoblju, a iz snimljenih filmova može se iščitati kako je čimbenik jedinstva antifašizam koji je ujedinio filmaše vrlo različitih političkih opredjeljenja. Kao primjer navedeno je nekoliko filmova te su analizirane okolnosti njihova nastanka i poruke koje su odašiljali. To su pomalo kontroverzni filmovi poput filma *Blockade* (1938.), *Confessions of a Nazi Spy* (1939.), zatim dva antikomunistička, *The Iron Curtain* (1948.) i *One Minute to Zero* (1952.). Isto tako analizirani su filmovi *The Man I Married* (1940.), *The Most Dangerous Game* (1932.), *Colonel Effingham's Raid* (1945.) te *Three Comrades* (1938.), *The Mortal Storm* (1940.) i *Four Sons* (1940.). Pored brojnih scenarista u velikom broju filmova po-

javljuju se John Howard Lawson i Lester Cole (pripadnici *holivudske desetorice*). Treći odjeljak drugoga dijela knjige govori o štrajkovima koji su potresali Hollywood, posebice onima koji su se zbivali u studiju Warner Brothers i posljedicama utjecaja desnih snaga unutar filmske industrije i oko nje. U čitavom drugom dijelu knjige autor nastoji pokazati kakve su duboke različitosti političkih opcija postojale unutar Hollywooda. U razdoblju tridesetih godina ističe konzervativce poput Walta Disneya ili Williama Randolpha Hearsta, koji su aktivno poticali fašizam Hitlera i Franka. Nasuprot njima holivudski, ljevičari bili su izraziti antifašisti. Humphries isto tako zapaža da su mnogi liberalni holivudski pisci simpatizirali komunističku partiju i podupirali članstvo u njoj. U ovom dijelu knjige autor je dao kratak ali izvrstan pregled političkih previranja i borbi koje su se odigravale u Hollywoodu i Americi u desetljeću od 1930. do 1940. godine, što je neophodno za ispravno razumijevanje napetih odnosa između ljevičara i desničara u vrijeme kada su crne liste postale stvarnost.

Treći dio knjige, koji se sastoji od četiri odjeljka, nosi naziv *From the Hot War to the Cold War*. U prvom odjeljku razrađena su događanja u Washingtonu u listopadu 1947. godine vezana uz početak saslušanja pred HUAC-om, a autor to naziva „razdobljem straha, izdaje i orkestriranog napada na ljudska prava” (str. 77). Posljedicama saslušanja autor se bavi u narednom odjeljku, a u sljedećem razmatra izjave redatelja Edwarda Dmytryka te pisca i redatelja Elije Kazana te njihove situacije nakon saslušanja. Posljednji odjeljak bavi se osobama s crne liste, njihovim životima nakon saslušanja i posljedicama koje su pretrpjeli zbog toga, primjerima pokazujući kako im se život promijenio.

Ovaj dio knjige govori o poslijeratnoj Americi i konzervativizmu koji je utjecao na stvaranje HUAC-a i crnih lista, gdje autor naglašava kako je djelovanje holivudskih liberala tridesetih godina dovedeno u pitanje jer su kao pobornici ili simpatizeri ljevice optuženi za protuameričku djelatnost. Detaljno iznošenje povijesnih činjenica iz tog razdoblja ono je što je najzanimljivije u analiziranju tih vremena, kao i retorike koja je povezivala članove HUAC-a i one koji su podržavali njihove istrage. Iako je u javnosti djelovanje HUAC-a prikazivano kao domoljubno i u najboljem interesu SAD-a, Humphries iznosi na vidjelo i drugu stranu. Istražujući prošlost nekoliko članova Odbora, počevši od samog predsjednika HUAC-a, autor utvrđuje njihovu pripadnost Ku Klux Klanu i drugim skupinama koje zagovaraju netrpeljivost i mržnju, te naglašava da su sama saslušanja prožeta mržnjom jer su članovi Odbora zaboravili činjenicu da je glavno obilježje američke demokracije pravo na drugačije mišljenje. Dok su optuženi pojedinci pokušavali obraniti svoj ugled od prosudbe Odbora, duboko ukorijenjena društvena tjeskoba prema komunizmu te oholost zbog političkih različitosti bile su očigledne. Osvrćući se na političke i kulturne posljedice saslušanja pred Odborom i na

razdoblje konzervativizma u poslijeratnoj Americi, Humphries komentira sudbine pojedinaца koji su nepravедno kažnjeni, ostajući pritom uvjeren da kreativnost u tom razdoblju nije stradala. Naprotiv, upravo to razdoblje sagledava pozitivno, naglašavajući sljedeće, „Da HUAC nije postojao, Hollywood pedesetih nikad ne bi bio tako sjajan“ (str. 140).

Autor daje i kratku analizu nekolicine filmova iz razdoblja kasnih četrdesetih i sredine pedesetih godina. Smjestivši stravu, znanstvenu fantastiku i *film noir* u odgovarajući povijesni kontekst, Humphries naglašava društvene i političke nijanse u tim djelima, posvećujući posebnu pozornost filmovima znanstvene fantastike iz tog doba, poput filmova *The Whip Hand* (1951.) ili *It Came from Outer Space* (1953.), u kojima se strah od crvene opasnosti i HUAC-ovih saslušanja skriva iza čudovišta, „neuračunljivih“ znanstvenika i zabave. Osim te vrste, spomenuti su i filmovi drugih žanrova, kao što su *I Was a Communist for the FBI* (1951.), *Trial* (1955.) i *My Son John* (1952.). Autor tvrdi da je u mnogim filmovima iz toga razdoblja razvidna višeznačnost, ali i proturječnost američkoga društva, te naglašava kako usprkos činjenici da većina spomenutih filmova naglašava američke slobode, vrlo često možemo raspoznati i njihova ograničavanja.

U završnom dijelu knjige Humphries nastoji događaje iz kasnih četrdesetih i ranih pedesetih godina povezati s događanjima koja su uslijedila u američkoj politici. Zaključak je prvenstveno usmjeren na povijesni prikaz saslušanja pred HUAC-om, s kratkim polemičkim komentarom gdje autor razotkriva nove oblike današnjeg marktizma, gdje se oni koji su se suprotstavljali ratu u Iraku izjednačuju s pristašama Osame bin Ladena, pa piše da „histerija i verbalno nasilje (misleći na 11. rujna 2001.) podsjećaju na neke ekscese koji se spominju u knjizi“ (str. 162). Ono što je ranim pedesetim godinama prošlog stoljeća i prvom desetljeću novog tisućljeća zajedničko jest to da američki političari donose zakone i provode istrage koji su u suprotnosti s američkim sustavom vrijednosti. Bilo da je riječ o HUAC-ovim saslušanjima kasnih četrdesetih i ranih pedesetih ili o Patriot Actu s početka 21. stoljeća, američki političari neprestano upravljaju strahom koji prevladava u društvu, te njime opravdavaju kršenje građanskih prava. Povijest je pokazala da su svi oni koji su se usudili suprotstaviti takvom načinu ponašanja obično proglašavani ne-Amerikancima, odnosno nedomoljubima. Humphries je u svojoj knjizi uspio dati uvjerljivu i dobru usporedbu straha od komunizma koji je prevladavao sredinom prošlog stoljeća i straha od terorizma koji je u SAD-u zavladao u ovom stoljeću. Biti liberal, progresivan, ljevičar ili pobornik socijalne politike pedesetih je godina često značilo biti komunist, odnosno prijetnja demokraciji. Slično je i danas, u razdoblju s početka novog tisućljeća, kada pripadnici krajnje desnice koriste sličnu taktiku, nazivajući liberale socijalistima, a ostale soci-

jalno osviještene političare prijetnjom američkoj slobodi. Iako ova knjiga ne optužuje konzervativne političare i njihovu ideologiju, ipak otkriva retoriku koja koristi strah kao instrument manipulacije.

Knjiga *Hollywood's Blacklists* djelo je o političkoj i kulturnoj povijesti koja omogućuje upoznavanje s jednim izuzetno turbulentnim razdobljem američke politike, a za koju je korišten velik broj različitih materijala prikupljenih iz brojnih izvora; od dokumenata kongresnih svjedočenja, preko časopisa do pisama protivnika crnih lista. Navodeći svoje izvore te ih naglašavajući u tekstu, autor čitatelju omogućuje da stekne uvid u radove drugih autora, poznatih povjesničara i ostalih znanstvenika koji su opsežno istraživali politiku i kulturu SAD-a polovinom dvadesetog stoljeća.

Humphriesova knjiga pronicava je i inovativna u svome pristupu. Iščitavanje filmova i način njihova prikaza svjedoče o autorovoj izvanrednoj sposobnosti da čitatelje potakne na daljnje istraživanje povijesnog razdoblja i izvan okvira ove knjige. Interdisciplinarna priroda interpretacije zanimljiva je čitateljima koji se bave proučavanjem suvremenih filmskih studija, kao i američkih kulturnih studija, ali i svima onima koji o ovoj temi žele znati više. Knjiga je izvrstan izvor za sve one koje zanima upravo sažeta povijest holivudske crne liste i događaja koji su doveli do njezina nastanka. Humphriesov tekst doprinos je istraživanju koje daje uvid u to kako političari koriste retoriku, umotanu u strah i domoljublje, za kršenje demokratskih vrijednosti, kažnjavajući pojedince koji su imali ili imaju različito mišljenje.

Jadranka Dujić Frlan